

УДК 004.8:37.091:930.1:81

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/101-19>

Тетяна ЖАЛКО,

orcid.org/0000-0003-1899-2530

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри методик навчання та освітніх технологій
Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти
(Луцьк, Україна) tzhalko@ukr.net

Галина ЄРКО,

orcid.org/0000-0003-1407-0002

викладач-методист, голова циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради
(Луцьк, Україна) halynayerko@lpc.ukr.education

Юлія ЛУЦЮК,

orcid.org/0000-0002-2392-0200

викладач циклової комісії суспільних та художньо-мистецьких дисциплін
Луцького педагогічного фахового коледжу Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради
(Луцьк, Україна) yulutsyuk@lpc.ukr.education

ВЕРИФІКАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ДАНИХ І ЛІНГВІСТИЧНИЙ АУДИТ: ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ШІ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ

У статті досліджено можливості використання інструментів штучного інтелекту для верифікації історичних даних та здійснення лінгвістичного аудиту навчальних і наукових текстів. Актуальність дослідження зумовлена стрімким поширенням генеративних технологій у сфері освіти, що, поряд із новими можливостями для пошуку, обробки та створення інформації, породжує ризики фактологічних помилок, інформаційних викривлень і мовних неточностей. Методи дослідження включають теоретичний аналіз наукових джерел, узагальнення та систематизацію підходів до використання ШІ в освіті, а також емпіричне опитування здобувачів освіти ($n=107$) із подальшим кількісним і якісним аналізом отриманих даних. Результати дослідження свідчать, що здобувачі освіти активно використовують ШІ як допоміжний інструмент для структурування навчальних матеріалів, пошуку інформації та редагування текстів. Водночас виявлено усвідомлення обмежень технології, зокрема щодо наявності фактичних помилок, мовних кальок і недостатньої здатності до глибокого змістового аналізу. Більшість респондентів демонструє критичне ставлення до згенерованого контенту та орієнтацію на його додаткову перевірку. Результати дослідження свідчать про переважно критичне ставлення здобувачів освіти до згенерованого контенту та їхню готовність здійснювати додаткову перевірку отриманої інформації. Виявлено, що штучний інтелект розглядається переважно як допоміжний інструмент, а остаточна верифікація фактів і редагування текстів залишаються сферою відповідальності людини. Зроблено висновок про доцільність використання ШІ в освітньому процесі за умови розвитку цифрової грамотності, критичного мислення, навичок фактчекінгу та дотримання принципів академічної доброчесності.

Ключові слова: штучний інтелект, генеративні технології, верифікація інформації, лінгвістичний аудит, критичне мислення, освітній процес, цифрова грамотність.

Tetiana ZHALKO,

orcid.org/0000-0003-1899-2530

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Teaching Methods and Educational Technologies
Volyn Institute of Postgraduate Pedagogical Education
(Lutsk, Ukraine) tzhalko@ukr.net*

Halyna YERKO,

orcid.org/0000-0003-1407-0002

*Methodologist Lecturer, Head of the Cycle Commission of Social and Artistic Disciplines
Lutsk Pedagogical Vocational College of the Municipal Institution
of Higher Education "Lutsk Pedagogical Institute" of the Volyn Regional Council
(Lutsk, Ukraine) halynayerko@lpc.ukr.education*

Yuliia LUTSIUK,

orcid.org/0000-0002-2392-0200

*Lecturer of the Cycle Commission of Social and Artistic Disciplines
Lutsk Pedagogical Vocational College of the Municipal Institution
of Higher Education "Lutsk Pedagogical Institute" of the Volyn Regional Council
(Lutsk, Ukraine) yulutsyuk@lpc.ukr.education*

VERIFICATION OF HISTORICAL DATA AND LINGUISTIC AUDITING: EXPERIENCE OF USING AI TOOLS BY STUDENTS OF EDUCATION

This article explores the potential for using artificial intelligence tools to verify historical data and carry out linguistic audits of educational and academic texts. The relevance of this study stems from the rapid spread of generative technologies in the field of education which together with new opportunities for searching, processing and creating information, gives rise to risks of factual errors, information distortions and linguistic inaccuracies. The research methods include a theoretical analysis of academic sources, the generalisation and systematisation of approaches to the use of AI in education, as well as an empirical survey of students (n=107) followed by a quantitative and qualitative analysis of the data obtained. The research findings indicate that students actively use AI as a supportive tool for structuring of learning materials, searching for information and editing texts. At the same time, an awareness of the technology's limitations was identified, particularly regarding factual errors, linguistic clichés and an insufficient capacity for in-depth content analysis. The majority of respondents demonstrate a critical attitude towards generated content and a tendency to verify it further. The results of the study indicate that students generally take a critical view of generated content and are prepared to carry out additional checks on the information they receive. It was found that artificial intelligence is viewed primarily as a supporting tool, whilst the final verification of facts and the editing of texts remain the responsibility of humans. It was concluded that the use of AI in the educational process is appropriate, provided that digital literacy, critical thinking, fact-checking skills and adherence to the principles of academic integrity are developed.

Key words: artificial intelligence, generative technologies, information verification, linguistic audit, critical thinking, educational process, digital literacy.

Постановка проблеми. Активний розвиток і впровадження штучного інтелекту (ШІ) у гуманітарну сферу суттєво трансформують сучасний освітній простір. Особливої актуальності це питання набуває у контексті підготовки майбутніх педагогів, чия професійна компетентність базується на глибокому володінні фактологічним матеріалом і високому рівні мовної культури. Генеративні мовні моделі (такі як ChatGPT, Claude, Gemini тощо) дедалі частіше стають для здобувачів освіти базовими інструментами пошуку, аналізу, обробки та створення навчального контенту. Проте, поряд із беззаперечними перевагами їх застосування, зростає необхідність усвідомлення потенційних ризиків використання. Насамперед ідеться про появу

інформаційних галюцинацій, спотворення історичних даних, порушення мовних норм української літературної мови та некритичне сприйняття згенерованого контенту. За таких умов особливої ваги набуває формування у майбутніх педагогів інформаційної грамотності, критичного мислення і навичок відповідального використання інструментів штучного інтелекту. У зв'язку з цим актуалізується потреба у подоланні суперечності між стрімким упровадженням технологій ШІ в освітній процес і недостатньою готовністю здобувачів освіти до критичної оцінки, верифікації й аудиту згенерованої інформації. Саме ця суперечність зумовлює актуальність, теоретичну цінність і практичну значущість обраної теми дослідження.

Аналіз досліджень. Українські науковці активно досліджують різні аспекти використання штучного інтелекту в освіті, зокрема в контексті академічної доброчесності, цифрової трансформації й етичних викликів. У працях О. Семеног та О. Цюняк (Семеног, Цюняк, 2026) акцентується увага на інституційних механізмах регулювання використання генеративного ШІ у вищій освіті. Н. Добрянська (Добрянська, 2026) і Т. Стисло (Стисло, 2026) аналізують правові аспекти застосування ШІ, зокрема питання авторства та відповідальності за автоматично згенерований контент. Етичні проблеми інтеграції штучного інтелекту в освітній процес досліджує Т. Голуб (Голуб, 2025), акцентуючи на ризиках порушення конфіденційності та принципів академічної рівності.

Узагальнюючи підходи до розуміння природи штучного інтелекту, Д. Чуніхін (Чуніхін, 2025) зазначає, що ШІ охоплює широкий спектр технологій – від інтелектуальних навчальних систем до генеративних моделей, які суттєво трансформують освітню та наукову діяльність.

У низці досліджень штучний інтелект розглядається як інструмент модернізації педагогічних практик. Йдеться про автоматизацію оцінювання, підтримку індивідуальних освітніх траєкторій, використання чат-ботів і систем адаптивного навчання. У цьому контексті С. Терещук і О. Слободянюк розглядають ШІ як драйвер освітніх інновацій, що змінює роль викладача – від транслятора знань до фасилітатора навчального процесу. Автори підкреслюють, що впровадження інтелектуальних систем сприяє підвищенню ефективності навчання та розвитку критичного мислення здобувачів освіти (Терещук, Слободянюк, 2023).

Окрему увагу приділено інклюзивному потенціалу ШІ. А. Озарчук зазначає, що мовні моделі й інтелектуальні системи можуть забезпечувати рівний доступ до освіти для осіб з особливими освітніми потребами (Озарчук, 2024).

Показовими є результати дослідження О. Саган і В. Блах, у яких штучний інтелект розглядається як інтегрований компонент методичної системи викладання у вищій освіті. Авторки підкреслюють його роль у персоналізації навчання, формульованню оцінюванні й адаптивній підтримці здобувачів освіти, а також зазначають трансформацію ролі викладача у бік фасилітатора навчальної взаємодії (Саган, Блах, 2025).

Методичні засади застосування генеративного штучного інтелекту в освіті досліджує С. Уманець, акцентуючи як на його дидактичному потенціалі, так і на ризиках надмірної формалізації освітнього процесу (Уманець, 2025). Питання

використання генеративного ШІ для створення навчальних матеріалів, що розширює уявлення про його функціональні можливості, досліджують О. Папач, В. Мельнійчук і В. Антонова (Папач, Мельнійчук, Антонова, 2025). У ширшому методичному вимірі Т. Жалко обґрунтовує доцільність використання цифрових кейсів і сучасних онлайн-сервісів у мовно-літературній освіті, акцентуючи на їхній ролі у розвитку цифрової компетентності, творчості та навчальної мотивації здобувачів освіти (Жалко, 2024).

Окремий блок досліджень присвячено впливу штучного інтелекту на розвиток критичного мислення. У наукових дослідженнях Є. Махна, Є. Руденка, Є. Суднікова й М. Тищенко (Махно, Руденко, Суднікова, Тищенко, 2025) наголошується на потенційних негативних наслідках його використання. Доповнюючи ці положення, О. Васильєв підкреслює, що делегування частини когнітивних функцій штучному інтелекту може знижувати здатність користувачів до самостійного аналізу та критичної оцінки інформації (Васильєв, 2025).

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених використанню штучного інтелекту в освіті, залишаються недостатньо розробленими питання його застосування у контексті верифікації історичних даних і лінгвістичного аудиту навчальних і наукових текстів. Це зумовлює потребу в подальших наукових розвідках, орієнтованих на поєднання структурних, процесуальних та оцінювальних компонентів використання генеративних технологій в освітньому процесі.

Метою статті є теоретичне обґрунтування й аналіз можливостей використання інструментів штучного інтелекту у процесах верифікації історичних даних і лінгвістичного аудиту навчальних і наукових текстів.

Виклад основного матеріалу. Реалізація окресленої мети потребує насамперед з'ясування функціонального потенціалу сучасних інструментів штучного інтелекту та визначення напрямів їх застосування в роботі з історичною й текстовою інформацією. У сучасних умовах розвитку генеративних технологій ШІ розглядається не лише як засіб підтримки навчання, а й як інструмент аналітичної обробки та перевірки інформації, що розширює його функціональне призначення в освітньому середовищі. Це особливо важливо у роботі з історичними даними й текстами, що потребують високої точності та обов'язкової верифікації інформації. У цьому контексті інструменти штучного інтелекту можуть бути використані як допоміжний засіб попереднього аналізу текстів,

виявлення логічних суперечностей і мовних неточностей, а також порівняння інформації, представленої в різних джерелах. Це створює передумови для формування підходів до лінгвістичного аудиту як складової освітньо-наукової аналітики.

З метою емпіричного підтвердження окреслених теоретичних положень і вивчення ставлення здобувачів освіти до можливостей і ризиків використання ШІ в навчальній діяльності було проведено анкетування. Дослідження здійснювалося серед студентів 1-го курсу ОПС «фаховий молодший бакалавр» Луцького педагогічного фахового коледжу КЗВО «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради. Усього в опитуванні взяли участь 107 зі 192 здобувачів освіти.

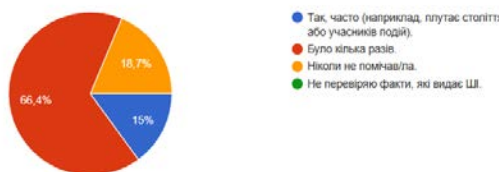
Опитування проводилося за допомогою Google Форм, мало анонімний і конфіденційний характер, а отримані результати використано виключно в узагальненому вигляді, що забезпечує об'єктивність й етичність проведеного дослідження.

Метою опитування було дослідження особливостей використання здобувачами освіти технологій ШІ в навчальному процесі та оцінювання рівня критичного сприйняття й верифікації згенерованої ним інформації.

Оцінювання надійності штучного інтелекту як джерела історичної інформації та рівня уважності користувачів до фактичної точності здійснювалося за допомогою запитання: «Чи доводилося вам помічати фактичні помилки ШІ в історичних даних, постатях або подіях?». Воно спрямоване на виявлення поширеності так званих «галюцинацій» ШІ в гуманітарній сфері, зокрема у відтворенні історичних фактів. Отримані дані дозволяють обґрунтувати необхідність критичної перевірки згенерованої інформації та звернення до першоджерел як обов'язкової умови її використання в освітньому процесі.

Чи доводилося вам помічати фактичні помилки ШІ в історичних даних, постатях або подіях?

107 відповідей

Результати опитування свідчать, що більшість респондентів (66,4%) хоча б кілька разів стикалися з фактичними помилками у відповідях систем ШІ. Ще 15% опитаних зазначили, що помічають такі неточності досить часто. Водночас 18,7% респондентів повідомили, що ніколи не виявляли помилок у згенерованому контенті. Такий резуль-

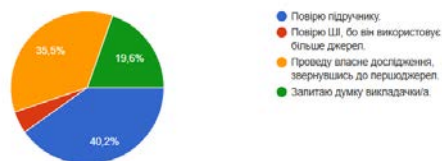
тат може бути пов'язаний як із використанням ШІ для відносно простих запитів, так і з недостатньою перевіркою отриманої інформації. Важливо, що варіант відповіді «Не перевіряю факти, які видає ШІ» практично не був обраний учасниками опитування, що свідчить про усвідомлення більшістю користувачів необхідності критичної оцінки та верифікації інформації, згенерованої штучним інтелектом.

Результати підтверджують, що ШІ на поточному етапі розвитку залишається ризикованим інструментом для вивчення історії без сторонньої верифікації. Оскільки понад 80% користувачів фіксували неточності, ключовою вимогою до використання ШІ в освітньому процесі стає обов'язковий фактчекінг через першоджерела. Це безпосередньо підтверджує, що поширення технологій штучного інтелекту актуалізує потребу в розвитку критичного мислення, навичок аналізу інформації та оцінювання її достовірності.

Визначення пріоритетів респондентів у ситуації інтелектуального конфлікту та оцінювання рівня їхньої самостійності як дослідників здійснювалося за допомогою запитання: «При аналізі історичного документа ШІ надав інтерпретацію, що суперечить підручнику. Ваші дії?». Воно дозволило виявити, яким джерелам інформації надається перевага – навчальному підручнику, власному аналітичному досвіду чи авторитету викладача – у випадку виникнення суперечливих інтерпретацій, згенерованих штучним інтелектом. Отримані результати слугують індикатором рівня сформованості критичного мислення та дослідницької автономії здобувачів освіти.

При аналізі історичного документа ШІ надав інтерпретацію, що суперечить підручнику. Ваші дії?

107 відповідей

Найбільша група опитаних обрала варіант «Повірю підручнику» (40,2%). Це свідчить про те, що навчальні видання залишаються для більшості головним еталоном достовірності. Більше третини респондентів (35,5%) готові провести власне дослідження, звернувшись до першоджерел. Це найбільш конструктивна стратегія, яка демонструє високий рівень критичного мислення та академічної доброчесності. Майже кожен п'ятий респондент (19,6%) схильний довіряти думці

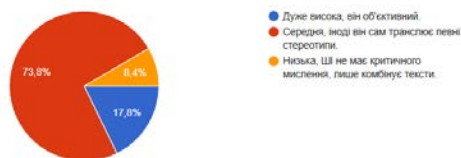
викладачки / викладача, що засвідчує важливу роль педагога в оцінюванні достовірної інформації та вирішенні складних питань, пов'язаних із верифікацією даних. Мінімальна частина опитаних (менше 5%) схильна повірити ШІ, аргументуючи це тим, що він використовує більше джерел. Така позиція є найбільш ризикованою з огляду на можливість маніпуляцій чи помилок алгоритмів.

Результати свідчать про збалансоване поєднання традиційних і дослідницьких підходів до роботи з інформацією. Понад 55% респондентів або перевіряють інформацію самостійно, або звернуться до викладача, що є ключовим показником сформованих навичок критичного оцінювання навчального контенту в умовах використання ШІ. Водночас низький рівень довіри до штучного інтелекту у конфліктних ситуаціях підкреслює розуміння респондентами його обмежень як інструмента аналізу інформації та необхідність додаткової верифікації отриманих результатів.

Рівень довіри користувачів до штучного інтелекту як інструмента аналізу інформаційного простору оцінювався за допомогою запитання: «Як ви оцінюєте здатність ШІ розпізнавати пропаганду або упередженість у текстах?». Мета – визначити, чи сприймають респонденти штучний інтелект як інструмент виявлення маніпулятивного контенту, чи, навпаки, розглядають його як систему, що може відтворювати наявні в навчальних даних стереотипи й упередження. Отримані результати дозволили оцінити рівень критичного ставлення здобувачів освіти до аналітичних можливостей штучного інтелекту.

Як ви оцінюєте здатність ШІ розпізнавати пропаганду або упередженість в текстах?

107 відповідей

Абсолютна більшість респондентів (73,8%) оцінює здатність ШІ як «середню», зазначаючи, що він іноді сам транслює певні стереотипи. Це свідчить про розуміння аудиторією того, що ШІ не є абсолютно нейтральним і може повторювати упередження, наявні в інтернеті. Майже п'ята частина опитаних (17,8%) вважає здатність ШІ до розпізнавання пропаганди «дуже високою», сприймаючи його як об'єктивний інструмент. Найменша група респондентів (8,4%) оцінює цю здатність як «низьку». Їхня позиція ґрунтується на тому, що ШІ не має критичного мислення, а лише

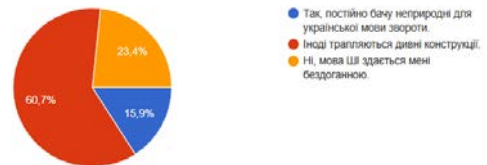
технічно комбінує тексти, що робить його вразливим до пропагандистських наративів.

Результати вказують на загальну обережність користувачів: понад 82% респондентів (сумарно середня та низька оцінки) не вважають ШІ бездоганним фільтром для пропаганди. Це підкреслює актуальність розвитку навичок медіаграмотності, оскільки користувачі усвідомлюють, що автоматизовані системи можуть не лише не розпізнати маніпуляцію, а й стати її провідником.

Визначення якості мовної генерації ШІ та рівня автентичності текстів українською мовою здійснювалося за допомогою запитання: «Чи помічали ви «кальки» з російської або англійської мов у відповідях ШІ українською?». Метою цього питання було з'ясування частоти фіксації респондентами впливу інших мов на синтаксичну структуру та лексичний вибір у згенерованих текстах. Отримані дані дозволяють оцінити якість мовної моделі з точки зору дотримання норм української літературної мови та її вплив на академічну мовну практику здобувачів освіти.

Чи помічали ви «кальки» з російської або англійської мов у відповідях ШІ українською?

107 відповідей

Переважна більшість респондентів (76,6%) фіксує невідповідність відповідей ШІ нормам української мови. 60,7% (найбільша група) зазначають, що «іноді трапляються дивні конструкції». Це вказує на те, що хоча ШІ загалом володіє мовою, він часто припускається помилок у синтаксисі або виборі слів. 15,9% респондентів постійно бачать неприродні звороти. Для цієї групи користувачів штучність мови ШІ є очевидним і стабільним бар'єром. Майже чверть опитаних (23,4%) вважають мову ШІ бездоганною. Це може свідчити про використання досконаліших платних моделей (наприклад, GPT-4, GPT-5), написання вдалих промптів, менш прискіпливе ставлення до стилістики або недостатній рівень власної лінгвістичної експертизи для виявлення прихованих запозичень.

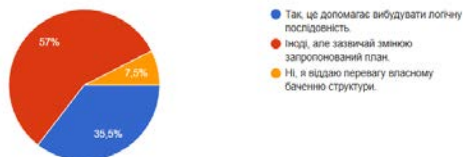
Результати підтверджують, що ШІ поки не може повністю замінити людину-редактора у забезпеченні мовної якості текстів. Оскільки понад 75% користувачів відзначили наявність «кальок», фінальне редагування залишається необхідним для усунення росіянізмів і англіцизмів. Це актуа-

лізує проблему критичного використання згенерованого контенту, оскільки його некритичне застосування може призводити до появи неприродних мовних конструкцій.

Запитання «Чи використовуєте ви ШІ для створення структури (плану) свого есе чи доповіді?» було спрямоване на з'ясування ролі штучного інтелекту у процесі структуризації навчальних текстів. Воно дозволяє оцінити ступінь самостійності респондентів у логічній організації матеріалу, а також визначити, чи виступає ШІ як повноцінний інструмент планування, чи виконує допоміжну функцію підтримки на етапі формування структури роботи.

Чи використовуєте ви ШІ для створення структури (плану) свого есе чи доповіді?

107 відповідей

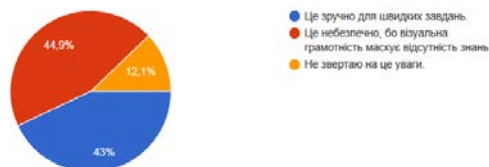
Більшість респондентів (57%) використовують ШІ для створення структури лише «іноді», причому вони зазвичай змінюють запропонований план. Це свідчить про те, що користувачі зберігають суб'єктивність і використовують ШІ як джерело ідей, а не як остаточну інструкцію. Більше третини опитаних (35,5%) підтверджують, що ШІ допомагає їм вибудувати логічну послідовність. Ця група респондентів покладається на здатність систем структурувати великі обсяги інформації. Найменша частина користувачів (7,5%) віддає перевагу власному баченню структури і зовсім не залучає ШІ до цього етапу роботи. Це може свідчити про наявність сталих навичок академічного письма та чітке усвідомлення авторської концепції. Загалом 92,5% респондентів залучають ШІ у процесі планування навчальних робіт. Водночас більшість користувачів (57%) застосовують його критично, що свідчить про усвідомлене ставлення до отриманих результатів. Отримані дані свідчать, що ШІ одночасно підтримує навчання і ставить вимоги до критичного мислення. Він надає готові рішення, але їх ефективне використання можливе лише за умови їх осмислення та адаптації до власних навчальних завдань.

Виявлення рівня критичного сприйняття якості контенту, створеного штучним інтелектом, здійснювалося за допомогою запитання: «Як ви ставитеся до того, що ШІ може генерувати тексти, які виглядають грамотно, але не мають глибин-

ного сенсу?». Це запитання було спрямоване на з'ясування здатності респондентів розмежовувати формальну мовну коректність і змістову глибину тексту, а також на оцінювання їхнього ставлення до феномену імітації знання як потенційного виклику для освітнього процесу та розвитку критичного мислення.

Як ви ставитеся до того, що ШІ може генерувати тексти, які виглядають грамотно, але не мають глибинного сенсу?

107 відповідей

Найбільша частина респондентів (44,9%) вважає таку особливість ШІ потенційно небезпечною, оскільки візуальна грамотність маскує відсутність реальних знань. Це ключовий показник високої медіаграмотності аудиторії. Майже така ж кількість опитаних (43%) бачить у цьому перевагу, пов'язану зі зручністю виконання швидких завдань, де пріоритетними є оперативність і належне оформлення результату. Невелика частина респондентів (12,1%) не звертає на це уваги, що може свідчити про побіжне використання інструментів ШІ або зосередженість на технічних аспектах роботи.

Результати демонструють поляризацію думок. Майже половина респондентів вбачає в «пустій грамотності» ШІ серйозну загрозу, що підтверджує тезу про те, що штучний інтелект кидає виклик здатності людини відрізняти реальні знання від їх імітації. Водночас високий відсоток тих, кому це «зручно», підкреслює запит на автоматизацію, у межах якої швидкість і зовнішня форма контенту можуть переважати над його змістом.

Оцінювання лінгвістичних й аналітичних можливостей ШІ у сфері аналізу складних синтаксичних конструкцій української мови здійснювалося за допомогою запитання: «При аналізі складних речень в українській мові, чи допомагає ШІ зрозуміти логіку їхньої побудови (зв'язок між частинами)?». Це запитання було спрямоване на визначення того, чи розглядають респонденти штучний інтелект як ефективний інструмент, здатний пояснювати структурно-семантичні зв'язки між частинами складних речень, чи, навпаки, фіксують його обмеженість у виконанні специфічних завдань мовного аналізу.

При аналізі складних речень в українській мові, чи допомагає ШІ зрозуміти логіку їхньої побудови (зв'язок між частинами)?

107 відповідей

- Так, він добре пояснює ієрархію в складних реченнях
- Тільки в простих випадках, у складних він сам плутається
- Я не довіряю ШІ в питаннях синтаксису

Найбільша група респондентів (38,3%) вважає, що ШІ допомагає *«тільки в простих випадках, у складних він сам плутається»*. Це відображає сучасні обмеження мовних моделей, які, попри загальну мовну грамотність, можуть мати труднощі з аналізом складних багатокомпонентних синтаксичних конструкцій і втрачати логічні зв'язки. Трохи більше третини опитаних (35,5%) повністю задоволені роботою інструмента, зазначивши: *«Так, він добре пояснює ієрархію в складних реченнях»*. Це свідчить про сприйняття ШІ як ефективного допоміжного засобу, зокрема цифрового репетитора чи довідника з мовознавства. Понад чверть респондентів (26,2%) обрали радикальну позицію: *«Я не довіряю ШІ в питаннях синтаксису»*. Така оцінка може бути зумовлена як скептичним ставленням до технології, так і попереднім негативним досвідом, пов'язаним із помилками в пунктуаційному оформленні тексту або встановленні синтаксичних зв'язків.

Результати свідчать про помітний рівень скепсису серед респондентів: 64,5% опитаних використовують ШІ лише для виконання простих завдань або не довіряють йому в питаннях синтаксичного аналізу. Це свідчить про наявність викликів, пов'язаних із критичним оцінюванням результатів ШІ, адже складна структура української мови потребує глибшого аналізу, який сучасні моделі не завжди здійснюють належним чином. Відтак перевірка логічної побудови речень, синтаксичної коректності та пунктуації й надалі потребує участі людини, яка володіє достатнім рівнем мовної компетентності.

Рівень практичного використання штучного інтелекту як інструмента рефлексії та редагування визначався за результатами відповіді на запитання: *«Чи пробували ви використовувати ШІ для пошуку логічних помилок у власних текстах з української мови чи історії?»* Воно було спрямоване на з'ясування практик застосування респондентами інструментів ШІ для аналізу, перевірки та вдосконалення власних текстів гуманітарного спрямування, а також на оцінювання рівня усвідомлення ними аналітичного потенціалу таких технологій у процесі створення й редагування навчальних текстів.

Чи пробували ви використовувати ШІ для пошуку логічних помилок у власних текстах з української мови чи історії?

107 відповідей

- Так, і це допомагає покращити якість моїх текстів
- Ні, не знав / знала, що ШІ це може
- Пробував / пробувала, але результати були неточними

Найбільша група респондентів (48,6%) активно застосовує ШІ для самоперевірки, зазначивши: *«Так, і це допомагає покращити якість моїх доводів»*. Це свідчить про зрілий підхід до використання технології, де ШІ виступає не заміною автора, а інтелектуальним тренажером, який допомагає посилити власну аргументацію. Більше ніж третина опитаних (34,6%) відповіли: *«Ні, не знав / знала, що ШІ це може»*. Цей показник демонструє значний інформаційний вакуум: користувачі звикли сприймати ШІ як генератор текстів або пошуковик, але не знають про його здатність виконувати логічний аудит готового матеріалу. Найменша група користувачів (16,8%) зазначила, що *«пробував / пробувала, але результати були неточними»*. Ця позиція вказує на те, що ШІ не завжди бездоганно справляється з пошуком помилок у складних текстах української мови чи специфічних історичних тезах, або ж користувачі зіткнулися з обмеженнями безкоштовних базових моделей.

Загалом 65,4% респондентів уже використовували штучний інтелект для перевірки та покращення власних текстів. Це свідчить про те, що ШІ може бути корисним інструментом для розвитку критичного мислення, якщо його використовувати для аналізу і виправлення помилок. Водночас 34,6% опитаних не знали про такі можливості, що вказує на потребу в додатковому навчанні щодо практичного використання ШІ в освіті.

Висновки. Результати проведеного опитування засвідчили, що здобувачі освіти активно інтегрують інструменти ШІ у власну навчальну діяльність, водночас демонструючи достатній рівень критичного ставлення до результатів їхнього функціонування. Більшість респондентів усвідомлює обмеження генеративного ШІ, насамперед щодо достовірності історичних відомостей, мовної коректності, логічної узгодженості та глибини змістового опрацювання інформації.

Встановлено, що ШІ використовується переважно як допоміжний інструмент для структурування навчальних текстів, генерування ідей, узагальнення інформації та первинного аналізу текстів. Водночас остаточно верифікація й інтер-

претація результатів залишається сферою відповідальності користувача, що підтверджує ключову роль критичного мислення, предметної компетентності та навчальної автономії в умовах поширення технологій штучного інтелекту.

Дослідження також виявило окремі проблемні аспекти, зокрема недостатню поінформованість окремих респондентів щодо аналітичних можли-

востей сучасних систем ШІ та відмінності у сформованості навичок їх критичного й відповідального використання. Це актуалізує потребу у розвитку цифрової, інформаційної та ШІ-грамотності, інтеграції відповідних компетентностей у зміст освітніх програм, а також формуванні культури академічно добросовісного, етичного й усвідомленого застосування технологій ШІ в освітньому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєв О. В. Можливості та ризики використання штучного інтелекту в освіті: вплив на формування цифрової компетентності педагогів. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14761930>
2. Голуб Т. Етичні проблеми інтеграції штучного інтелекту у вищу освіту. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2025. № 6. С. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.6.15>
3. Добрянська Н. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі: правові межі та академічна добросовісність. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. Т. 2. С. 125–130. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.2.20>
4. Жалко Т. Технології застосування цифрового кейсу при вивченні дисциплін мовно-літературної освітньої галузі. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 1. С. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.1.9>
5. Махно Є., Руденко Є., Судніков Є., Тищенко М. Галюцинації штучного інтелекту у сфері освіти та науки: причини, наслідки та методи мінімізації. *Повітряна міць України*. 2025. Т. 1. № 8. С. 111–126. DOI: <https://doi.org/10.33099/2786-7714-2025-1-8-111-126>
6. Озарчук А. Використання штучного інтелекту в навчанні здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. *Нова педагогічна думка*. 2024. №3 (119). С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2024-119-3-38-43>
7. Папач О. І., Мельничук В. В., Антонова В. А. Використання генеративного штучного інтелекту для розробки навчальних матеріалів у цифровому освітньому середовищі. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15079712>
8. Саган О., Блах В. Штучний інтелект як структурна складова методичної системи викладання освітньої компоненти у вищій освіті. *Педагогічні науки*. 2025. № 112. С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-112-3>
9. Семенов О. М., Цюняк О. П. Упровадження технологій штучного інтелекту у вищу освіту: від міжнародних нормативних стандартів до інституційних практик. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2026. № 1. С. 198–208. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2026.1.26>
10. Сτισло Т. Трансформація освіти під впливом штучного інтелекту: правові, етичні та соціальні аспекти. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical Sciences*. 2026. № 365(3). С. 366–369. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5732-2026-365-51>
11. Терешук С., Слободянюк О. Штучний інтелект як драйвер інновацій в освіті. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія Педагогічна*. 2023. № 29. С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32626/2307-4507.2023-29.36-40>
12. Уманець С. Методичні засади використання генеративного штучного інтелекту в освітньому процесі: виклики та можливості. *Педагогічна наука і освіта XXI століття*. 2025. № 5. С. 409–415. DOI: <https://doi.org/10.35619/pse.vi5.1084>
13. Чуніхін Д. Використання технологій штучного інтелекту в освіті та наукових дослідженнях: аналіз вітчизняного наукового дискурсу. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2025. № 1(23). С. 196–207. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334080>

REFERENCES

1. Vasyliiev O. V. (2025). Mozhlyvosti ta ryzyky vykorystannia shtuchnoho intelektu v osviti: vplyv na formuvannia tsyfrovoy kompetentnosti pedahohiv [Opportunities and risks of using artificial intelligence in education: the impact on the development of teachers' digital competence]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14761930> [in Ukrainian].
2. Holub T. (2025). Etychni problemy intehtratsii shtuchnoho intelektu u vyshchu osvitu [Ethical issues surrounding the integration of artificial intelligence into higher education]. *Acta Paedagogica Volyniensis*. № 6. 104–111. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.6.15> [in Ukrainian].
3. Dobrianska N. (2026). Vykorystannia shtuchnoho intelektu v osvitnomu protsesi: pravovi mezhi ta akademichna dobrochesnist [The use of artificial intelligence in the educational process: legal boundaries and academic integrity]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*. T. 2. 125–130. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.2.20> [in Ukrainian].
4. Zhalko T. (2024). Tekhnolohii zastosuvannia tsyfrovoho keisu pry vyvchenni dystsyplin movno-literaturnoi osvithoi haluzi [Technologies for applying Digital case studies in the study of disciplines within the language and literary educational field]. *Akademichni studii. Seriiia «Pedahohika»*. № 1. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.1.9> [in Ukrainian].
5. Makhno Ye., Rudenko Ye., Sudnikov Ye., Tyshchenko M. (2025). Haliutsynatsii shtuchnoho intelektu u sferi osvity ta nauky: prychnyny, naslidky ta metody minimizatsii [AI hallucinations in education and science: causes, consequences, and

mitigation methods]. *Povitriana mits Ukrainy*. T. 1. № 8. 111–126. DOI: <https://doi.org/10.33099/2786-7714-2025-1-8-111-126> [in Ukrainian].

6. Ozarchuk A. (2024). Vykorystannia shtuchnoho intelektu v navchanni здобувачів освіти з особливими освітніми потребami [The use of artificial intelligence in the education of learners with special educational needs]. *Nova pedahohichna dumka*. № 3(119). 38–43. DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2024-119-3-38-43> [in Ukrainian].

7. Papach O. I., Melniichuk V. V., Antonova V. A. (2025). Vykorystannia heneratyvnoho shtuchnoho intelektu dlia rozrobky navchalnykh materialiv u tsyfrovomu osvithomu seredovyschi [The use of generative artificial intelligence to develop teaching materials in a digital learning environment]. *Pedahohichna Akademiia: naukovyi zapysky*. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15079712> [in Ukrainian].

8. Sahan O., Blakh V. (2025). Shtuchnyi intelekt yak strukturna skladova metodychnoi systemy vykladannia osvithoi komponenty u vyshchii osviti [Artificial intelligence as a structural component of the methodological framework for teaching the educational component in higher education]. *Pedahohichni nauky*. № 112. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-112-3> [in Ukrainian].

9. Semenoh O. M., Tsiuniak O. P. (2026). Uprovadzhennia tekhnolohii shtuchnoho intelektu u vyshchu osvitu: vid mizhnarodnykh normatyvnykh standartiv do instytutsiinykh praktyk [The integration of artificial intelligence technologies into higher education: from international regulatory standards to institutional practices]. *Akademichni studii. Seriiia «Pedahohika»*. № 1. 198–208. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2026.1.26> [in Ukrainian].

10. Styslo T. (2026). Transformatsiia osvity pid vplyvom shtuchnoho intelektu: pravovi, etychni ta sotsialni aspekty [The Transformation of education under the influence of artificial intelligence: legal, ethical and social aspects]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical Sciences*. № 365(3). 366–369. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5732-2026-365-51> [in Ukrainian].

11. Tereshchuk S., Slobodianiuk O. (2023). Shtuchnyi intelekt yak draiver innovatsii v osviti [Artificial intelligence as a driver of innovation in education]. *Zbirnyk naukovykh prats Kam'ianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Seriiia Pedahohichna*. № 29. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32626/2307-4507.2023-29.36-40> [in Ukrainian].

12. Umanets S. (2025). Metodychni zasady vykorystannia heneratyvnoho shtuchnoho intelektu v osvithomu protsesi: vyklyky ta mozhlyvosti [Methodological principles for the use of generative artificial intelligence in the educational process: challenges and opportunities]. *Pedahohichna nauka i osvita XXI stolittia*. № 5. 409–415. DOI: <https://doi.org/10.35619/pse.vi5.1084> [in Ukrainian].

13. Chunikhin D. (2025). Vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu v osviti ta naukovykh doslidzhenniakh: analiz vitchyznianoho naukovooho dyskursu [The use of artificial intelligence technologies in education and scientific research: an analysis of the domestic scientific discourse]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*. № 1(23). 196–207. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334080> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 13.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.09.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

